

FYBA - Sem-II
Sociology
April-2018

Q.P. Code : 32906

[Marks: 100]

[Time: Three Hours]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. Figures to the right indicate full marks.

- Q. 1** Attempt any two sub questions.
- a) Explain the various agencies of socialization. (10)
  - b) Discuss in detail the Mead theory of stages of self. (10)
  - c) Examine the process of political socialization. (10)
- Q. 2** Attempt any two sub questions.
- a) Define crime and explain crime in the context of conflict theory. (10)
  - b) Discuss the causes and effects of child trafficking. (10)
  - c) Highlight the various types of crime emerging in urban society. (10)
- Q. 3** Attempt any two sub questions.
- a) Discuss adventure tourism and explain its various types. (10)
  - b) Analyse how sustainable development goals are realized through eco-tourism. (10)
  - c) Discuss urban tourism and examine its impact on society. (10)
- Q. 4** Attempt any two sub questions.
- a) Write a detailed note on the significance of eco-feminism. (10)
  - b) Explain the importance to ecological consciousness. (10)
  - c) Discuss urban tourism and examine its impact on society. (10)
- Q. 5** Write a short note on any two of the following.
- a) Re-socialization (10)
  - b) Women trafficking (10)
  - c) Rural tourism (10)
  - d) Urban ecology (10)

*****

[वेळ: तीन तास]

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र. १ खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा. (१०)
- अ) सामाजीकरणाची विविध माध्यमे (साधने) स्पष्ट करा. (१०)
- ब) जी.एच.मीड स्वतःच्या सिद्धांताचे सविस्तर चर्चा करा. (१०)
- क) राजकीय सामाजिकरणाच्या प्रक्रियेचे परीक्षण करा.
- प्र. २ खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा. (१०)
- अ) गुन्हेगारीची व्याख्या देऊन संघर्ष वादी (conflict theory) सिद्धांताच्या आधारे गुन्हेगारी स्पष्ट करा. (१०)
- ब) बालकांच्या व्यापाराची कारणे व परिणाम यांची चर्चा करा.
- क) उद्योन्मुख नागरी समाजातील गुन्हाचे विविध प्रकारांमधून प्रकाश टाका.
- प्र. ३ खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा. (१०)
- अ) साहसी पर्यटन यावर चर्चा करा आणि त्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. (१०)
- ब) पर्यावरणीय पर्यटनाद्वारा चिरंजीवी विकासाची उद्दिष्ट कशाप्रकारे साध्य केली जातात, दर्शावा. (१०)
- क) शहरी पर्यटनावर चर्चा करून त्याच्या सामाजिक परिणामांवरचे परीक्षण करा.
- प्र. ४ खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा. (१०)
- अ) इको-फ्रीमिनिस्मचे (पर्यावरणीय स्त्रीवादीचे) महत्त्व यावर सविस्तर टीप लिहा. (१०)
- ब) पर्यावरणीय शाखाच्या जागरूकतेचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा. (१०)
- क) स्त्रीवादी पर्यावरणासंबंधी वदना शिवा याचे विचार यावर चर्चा करा.
- प्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोवर टीप लिहा. (१०)
- अ) पुर्न-सामाजीकरण (१०)
- ब) स्त्रियांच्या व्यापार (१०)
- क) ग्रामीण पर्यटन (१०)
- द) शहरी पर्यावरणीय शाखा (१०)

*****

FYBA - Sem-II
Psychology
Apr, 2018

Q.P. CODE: 34357

[Time: 3 Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. Figures to the right indicate full marks.
  3. All question carry equal marks.

1. Attempt **any two** of the following:
  - (a) What are the milestones in language development? 10
  - (b) What is the difference between achievement tests and aptitude tests? Describe the WAIS. 10
  - (c) What is creativity? Describe the components of creativity. 10

2. Attempt **any two** of the following:
  - (a) What physiological factors produce hunger? 10
  - (b) Explain happiness in relation to the 'adaptation-level phenomenon' and 'relative deprivation' psychological principles. 10
  - (c) Explain the term emotion and explain the two-factor theory of emotion. 10

3. Attempt **any two** of the following:
  - (a) Present examples and research evidence for the self-serving bias? 10
  - (b) Describe the 'Big Five' personality factors and elaborate on the research findings. 10
  - (c) How has modern research developed our understanding of the unconscious? 10

4. Attempt **any two** of the following.
Please note: Use of simple calculator is permitted.
  - (a) (i) Calculate the mean, median and mode for the following set of scores: (7 marks) 10
71, 67, 64, 72, 69, 62, 63, 70, 64, 68, 65, 61.
(ii) Are the mode and the median accurate representations of central tendency? Explain why or why not. (3 marks)
  - (b) Calculate the standard deviation and range of the following set of scores and the z score of 73. 10
87, 82, 78, 76, 86, 73, 71, 77.
  - (c) With an example, illustrate the use of inferential statistics in psychology. 10

5. Attempt **any two** of the following:
  - (a) Giving examples explain 'The Fear Factor' – why we fear the wrong things. 10
  - (b) What are the social effects of obesity? 10
  - (c) Discuss the positive psychology movement. 10
  - (d) (i) Prepare a frequency distribution table from the following set of scores: (6 marks) 10
70, 69, 68, 66, 70, 65, 70, 67, 69, 68,
66, 70, 69, 65, 66, 69, 69, 70, 68, 67,
65, 66, 68, 70, 69, 70, 67, 67, 68, 70.
(ii) Using diagrams, explain the differences between a histogram and frequency polygon (4 marks)

मराठी रूपांतरण

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना:

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात
३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) भाषिक विकासातील महत्वाचे टप्पे कोणते? १०
- ब) संपादन चाचण्या व अभिक्षमता चाचण्या यात कोणता फरक आहे? WAIS चे वर्णन करा. १०
- क) सर्जनशीलता म्हणजे काय? सर्जनशीलतेच्या घटकांचे वर्णन करा. १०

प्र.२ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) भूक निर्माण करणारे शारीरिक घटक कोणते? १०
- ब) 'समायोजन पातळी' व 'संबंधीय उपेक्षा' यांची संदर्भ देऊन आंबदाचे स्पष्टीकरण द्या. १०
- क) भावना हि संकल्पना स्पष्ट करा व भावनेचा द्वी-घटक सिद्धांत स्पष्ट करा. १०

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) स्व सेवा पुर्वग्रहाची उदाहरणे व त्यावरील संशोधनाचे पुरावे सादर करा. १०
- ब) व्यक्तिमत्त्वाच्या प्रमुख घटककांचे वर्णन करा व त्यावरील संशोधनाची विस्तृत चर्चा करा. १०
- क) आधुनिक संशोधनातून आपले अद्योग्य मान्नाविषयीचे आकलन कसे विकसित झाले आहे? १०

प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

साध्या गणकयंत्राच्या वापरामे परवातगी आहे.

- अ) i) खालील संख्यांचा मध्य, मध्यमा आणि बहुलक काढा. (७ गुण) १०
- ७१, ६७, ६४, ७२, ६९, ६२, ६६, ७०, ६४, ६८, ६५, ६२
- ii) मध्यमा व बहुलक हे मध्यवर्ती प्रवृत्तीचे अचूक दर्शक आहेत का? का आहेत किंवा का नाही हे स्पष्ट करा. (३ गुण)
- ब) खालील संख्यांच्या सहाय्याने प्रमाणा विचलन आणि विस्तार काढा व ७३ या संख्येचा Z- स्कोर काढा. १०
- ६७, ८२, ७८, ७६, ८६, ७३, ७९, ७७
- क) मानसशास्त्रीय संशोधनासाठी अनुमानात्मक संख्याशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा. १०

प्र. ५ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) योग्य उदाहरण देऊन 'भीती' हि संकल्पना व आपल्याला चुकीच्या गोष्टीची भीती का वाटते याचे स्पष्टीकरण द्या.

ब) लड्डपाणाचे सामाजिक परिणाम कोणते?

क) सकारात्मक मानसशास्त्राच्या चळवळीची चर्चा करा.

ड) i) दिलेल्या संख्यांचा वारंवारीता तक्ता तयार करा. (६ गुण)

७०, ६९, ६८, ६६, ७०, ६५, ७०, ६७, ६९, ६८,

६६, ७०, ६९, ६५, ६६, ६९, ६९, ७०, ६८, ६७,

६५, ६६, ६८, ७०, ६९, ७०, ६७, ६७, ६८, ७०.

ii) आकृतीच्या आधारे स्तंभालेख व रेषालेख यातील फरक स्पष्ट करा. (४ गुण)

FYBA-Sem-II
Pol. Science
Ami-2018

Q.P. Code :19081

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. All questions carry equal marks.
  3. Figures to the right indicate full marks to sub questions.

Q.1 Attempt any two of the following:

- a) Explain the Centralist features of the Indian Federal system.
- b) Elaborate the evolution of autonomy movements in India.
- c) Discuss the use and misuse of article 356.

10
10
10

Q.2 Attempt any two of the following :

- a) Briefly explain the salient features of the party system in India.
- b) Write about any two regional parties in India.
- c) Examine the performance of National parties in Lok sabha election held since 1989.

10
10
10

Q.3 Attempt any two of the following:

- a) Discuss the role of caste in Indian politics.
- b) Discuss the suggestions to overcome communalism in India.
- c) Give some measures to increase the participation of women in India.

10
10
10

Q.4 Attempt any two of the following:

- a) Examine the reason and effects of criminalization of politics in India.
- b) Examine the problem of insurgency in the North-East.
- c) Discuss the activities of international terrorist organization in India.

10
10
10

Q.5 Attempt any two of the following:

- a) Discuss the factors responsible for the problem Naxalism.
- b) Write about the BJP-Shivsena alliance in Maharashtra.
- c) Discuss the caste based reservation in India.

10
10
10

*****

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	
अ)	भारतीय संघराज्य पद्धतीची केंद्राकधी वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.	१०
ब)	भारतातील स्वतंत्र राज्यांच्या चळवळीच्या उगमाची चर्चा करा.	१०
क)	राज्यघटनेतील ३५६ व्या कलमाचा उपयोग आणि दुरुपयोगाची चर्चा करा.	१०
प्र.२	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
अ)	भारतातील पक्षपद्धतीची महत्त्वपूर्ण वैशिष्ट्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.	१०
ब)	भारतातील कोणत्याही दोन प्रादेशिक पक्षांची विश्लेषणात्मक माहिती द्या.	१०
क)	१९८९ पासून लोकसभेच्या निवडणुकीतील राष्ट्रीय पक्षांच्या कामगिरीचा आढावा घ्या.	१०
प्र.३	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
अ)	भारतीय राजकारणात 'जात' या घटकाची भूमिका स्पष्ट करा.	१०
ब)	भारतातील जमातवादाची समस्या सोडविण्यासाठीच्या उपायांची चर्चा करा.	१०
क)	राजकारणातील महिलांचा सहभाग वाढविण्यासाठी उपाय योजना सूचवा.	१०
प्र.४	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
अ)	भारतातील राजकारणातील गुन्हेगारीची कारणे आणि परिणामांचे परिक्षण करा.	१०
ब)	ईशान्य भारतातील घुसखोरीच्या समस्येचे परिक्षण करा.	१०
क)	आंतरराष्ट्रीय दहशतवादी संघटनांच्या भारताविरुधी कारवायांची चर्चा करा.	१०
प्र.५	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
अ)	नक्षलवादाच्या समस्याला कारणीभूत ठरणारे घटक स्पष्ट करा.	१०
ब)	भाजप-शिवसेना युतीविषयी विश्लेषणात्मक माहिती लिहा.	१०
क)	भारतातील जातीनिहाय आरक्षणाची चर्चा करा.	१०

*****

FYBA - Sem - II
Geography
Am - 2018

[Time: 3 Hours]

Q.P. Code : 32171

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. All questions are compulsory and carry equal marks.
  2. Use of map stencil is allowed.
  3. Draw sketches and diagrams wherever necessary.

1. Attempt any Two questions from the following:

- a) What is Human Geography? Explain the nature and scope Human Geography.
- b) Distinguish between Determinism and Possibilism with suitable examples.
- c) Describe various branches of Human Geography.

2. Attempt any Two questions from the following:

- a) What is Urban settlement? Explain the types of Urban settlements based on site.
- b) Describe the functional classification of Urban settlements.
- c) What is a rural settlement? Write the functions of a rural settlement.

3. Attempt any Two questions from the following:

- a) What are the factors attesting population distribution in the world?
- b) Describe the concept and problems of under population.
- c) Explain the stages of population change with the help of Demographic Transition Model.

4. Attempt any Two questions from the following:

- a) What migration? Explain the various types of migration.
- b) Describe Reilly's Cavity model of migration.
- c) What are the positive and negative impacts of migration.

5. Attempt any Two questions from the following:

- a) Construct Age-Sex Pyramid and interpret it.

SR. No	Age Groups	Males	Females
1	0-19	301	299
2	20-39	299	250
3	40-59	180	170
4	60-79	150	130
5	80 above	90	50

- b) Write short note on Nearest neighbor analysis.
- c) Explain the construction and interpretation of flow diagrams.
- d) Find out R_n from the following information.
  - i. Average distance between settlements 4 km
  - ii. Total area - 4000 sq. km
  - iii. Number of settlements - 10

Turn Over

- सूचना : १. सर्व प्रश्न आवश्यक असून सर्वांना समान गुण आहेत.
२. नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
३. आवश्यक तेथे आकृत्या व आराखडे काढा.

१. खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) मानवी भूगोल म्हणजे काय? मानवी भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) निसर्गवाद व शक्यतावाद यामधील फरक योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
क) मानवी भूगोलाच्या विविध शाखा विशद करा.

२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) नागरी वस्ती म्हणजे काय? नागरी वस्तीचे स्थानावर आधारित प्रकार स्पष्ट करा.
ब) नागरी वस्तीचे कार्यानुसार वर्गीकरण करा.
क) ग्रामीण वस्ती म्हणजे काय? ग्रामीण वस्तीचे कार्य लिहा.

३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) जागतिक लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक कोणते?
ब) न्यूनतम लोकसंख्येची संकल्पना सांगून समस्याचे वर्णन करा.
क) लोकसंख्या सक्रमण प्रतिमाणाच्या साहाय्येने लोकसंख्या बदलाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) स्थलांतर म्हणजे काय? स्थलांतराचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) स्थलांतराचे दिलेले मुक्तच प्रतिमान स्पष्ट करा.
क) स्थलांतराचे सकारात्मक व नकारात्मक परिणाम काय?

५. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) खाली दिलेल्या आकडेवारीच्या आधारे वय-लिंगदर्शक मनोरा काढा व विश्लेषण करा.

अ. क्र.	वयोगट	पुरुष	स्त्री
१	०-१९	३०१	२९९
२	२०-३९	२९९	२५०
३	४०-५९	१८०	१७०
४	६०-७९	१५०	१३०
५	८०+	९०	५०

- ब) निकटवर्तीयता विश्लेषण आवर टिप लिहा.
क) ओष-दशक आकृतीची रचना व अर्थग्रहण स्पष्ट करा.
ड) खालील माहितीच्या आधारे निकटवर्ती विश्लेषण (R_n) काढा.
१) वस्त्यांमधील सरासरी अंतर ४ कि. मी
२) प्रदेशाचे क्षेत्रफळ - ४००० चौ. कि. मी
३) वस्त्यांची संख्या - १०

FYBA - Sem-II
Economic Theory
April - 2018

Q.P. Code : 33943

[Time: 3 Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. All questions are compulsory.
  2. Each question carries 20 marks.
  3. Draw neat diagrams wherever necessary.
  4. Use of simple calculator is allowed.

1. Attempt any two of the following:

- a. Explain circular flow of income in an open economy.
- b. Explain the concept of Exchange rate as price.
- c. Find GDP deflator for each year.

Year	GDP at current prices	GDP at constant price
2014-15	20,000	20,000
2015-16	23,000	21,000
2016-17	25,000	23,000
2017-18	26,500	25,500

2. Attempt any two of the following:

- a. What is Marginal Efficiency of Capital (MEC)?
- b. Explain Accelerator.
- c. Given below is the level of consumption expenditure of an economy. Fill the blanks in the table.

Income (Y)	Consumption (C)	Savings (S)	Marginal Propensity to Consume (MPC)
0	20		
50	50		
100	80		
150	110		
200	140		

3. Attempt any two of the following:

- a. Explain the features of Merit goods.
- b. Explain the merits of Direct Tax.
- c. Note on Revenue and Capital Expenditure of the government

4. Attempt any two of the following:

- a. Explain the types of disequilibrium in Balance of Payments.
- b. Explain determination of Exchange Rate.
- c. From the following summary of balance of payments.
  - i. Calculate trade account balance
  - ii. Calculate current account balance
  - iii. Calculate capital account balance

Turn Over

Receipt (Credit)	Rs. Crores	Payments (Debits)	Rs. Crores
Exports of Goods	400	Imports of goods	350
Export of Services	450	Import of Services	410
Interest, profits and Dividends received	60	Interest, profits and dividends paid	80
Unilateral receipts	100	Unilateral Payments	70
Foreign Investments	440	Investment abroad	400
Long term borrowing	400	Long term lending	420

5. Attempt any two of the following:

- Explain the GDP, GNP and NNP concepts of National Income.
- Write a note on National income identity in an open economy.
- Explain the concepts of Impact, Shifting and Incidence of Tax.
- What is Balance of Payments?

20

Turn Over

- सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. प्रत्येक प्रश्नासाठी २० गुण आहेत.
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४. साध्या गणक यंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

१. खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा .

- अ) खुल्या अर्थव्यवस्थेतील उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.
ब) किंमत म्हणून विनिमय दर हि संकल्पना स्पष्ट करा.
क) प्रत्येक वर्षासाठी स्थूल देशांतर्गत उत्पादनाचा चलन संकोचक (deflator) शोधा.

वर्ष	चालू किंमती नुसार स्थूल देशांतर्गत उत्पादन	स्थिर किंमती नुसार स्थूल देशांतर्गत उत्पादन
२०१४-१५	२०,०००	२०,०००
२०१५-१६	२३,०००	२१,०००
२०१६-१७	२५,०००	२३,०००
२०१७-१८	२६,५००	२५,५००

२. खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा .

- अ) भांडवलाची सीमांत लाभक्षमता म्हणजे काय?
ब) प्रवेग स्पष्ट करा.
क) अर्थव्यवस्थेतील उपभोग खर्चाची पातळी खाली दिली आहे. कोष्टकातील रिकाम्या जागा भरा.

उत्पन्न (Y)	उपभोग (C)	बचत (S)	सीमांत उपभोग प्रवृत्ती (MPC)
०	२०		
५०	५०		
१००	७०		
१५०	९०		
२००	१४०		

३. खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा .

- अ) गुणात्मक वस्तुची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) प्रत्यक्ष कालचे गुण स्पष्ट करा.
क) सरकारचा महसुली आणि भांडवली खर्च यावर टिप लिहा.

४. खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) व्यवहारतोलातील असमतोलाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 ब) विनिमयदर निश्चिती स्पष्ट करा.
 क) व्यवहारतोलाच्या खालील सारांशावरून,
 १. व्यापार खात्याचा समतोल मोजा
 २. चालू खात्याचा समतोल मोजा
 ३. भांडवली खात्याचा समतोल मोजा

प्राप्ती (पत)	कोटी रु.	देणी (जमा)	कोटी रु.
वस्तुची निर्यात	४००	वस्तुची आयात	३५०
सेवांची निर्यात	४५०	सेवांची आयात	४१०
व्याज, नफा, लाभांश येणी	६०	व्याज, नफा, लाभांश देणी	८०
एक पक्षी प्राप्ती	१००	एक पक्षी देणी	७०
परकीय गुंतवणूक	४४०	परदेशात गुंतवणूक	४००
दिर्घकालीन कर्ज घेणी	४००	दिर्घकालीन कर्ज देणी	४२०

५. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) स्थूल देशातर्गत उत्पादन, स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन व निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन या राष्ट्रीय उत्पन्नांच्या संकल्पना स्पष्ट करा.
 ब) खुल्या अर्थव्यवस्थेतील राष्ट्रीय उत्पन्नाची ओळख यावर टिप लिहा.
 क) कर परिणाम, संक्रमण आणि भार या संकल्पना स्पष्ट करा.
 ड) व्यवहारतोला म्हणजे काय?

FYBA-Sem-II
Marathi
Ami-2018

Q.P. Code :02643

[वेळ : तीन तास]

[गुण : ११०]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना : 1. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) 'नापास मुलांची गोष्ट' मधील 'वाटेवरच्या सावल्या' व 'शहरपैकी शून्य मार्क' या लेखांमधील कुसुमांगज व ना.सी. फडके या साहित्यिकांच्या बालवयातील अनुभवाचे तुमच्या शब्दात विवेचन करा. २०

किंवा

आ) "महात्मा गांधी यांना बालपणापासून इतरपेक्षा वेगळी व साधी जीवनशैली प्रिय होती" या विधानाची 'दुस-या वेळी पास झालो' या लेखाच्या आधारे चर्चा करा.

प्र.२ अ) दया पवार आणि वाय. सी.पवार यांचे कोणते अनुभव 'नापास मुलांची गोष्ट' मधील लेखांमधून शब्दबद्ध झाले आहेत? २०

किंवा

आ) सुशीलकुमार शिंदे आणि यशवंतराव गंडाख यांच्या राजकीय वाट्यालीतील पारभीच्या आठवणीचे विवेचन 'कोठे होतो कोठे आलो' व 'प्रारंभ' या लेखाच्या आधारे करा.

प्र.३ पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. १०

अ) सी. रामचंद्र यांची 'संगीत आराधना'

आ) 'पन्नास पैकी शून्य मार्क' मधील शांता शेलके यांचा शालेय अनुभव.

इ) चंद्रशेखर धर्माधिकारी यांचा भाषानोबुध.

ई) 'नापास मुलांची गोष्ट' मधील अनुभवाचा प्रामाणिकपणा.

प्र.४ अ) तुमच्या गावात आदिशे युवा मंडळाच्या वतीने व्यायामशाळा स्थापन करण्याचे ठरविले आहे. त्या संदर्भात आयोजित करण्यात आलेल्या बैठकीचे इतिवृत्त लिहा. १०

किंवा

आ) शेतकऱ्यांच्या शेती उत्पादनास योग्य तो हमीभाव मिळत नाही. त्याची कारणे शोधून त्यावर उपाय शोधण्यासाठी शासनाने नियुक्त केलेल्या समितीचे अहवालात्मक इतिवृत्त तयार करा.

प्र.५ अ) तुमच्या आवडत्या मॉबाईल कंपनीची जाहिरात वर्तनापत्रासाठी तयार करा. १०

किंवा

आ) तुम्हाला आवडणाऱ्या कोणत्याही एका सौंदर्यप्रसाधनाची वर्तनापत्रासाठी जाहिरात तयार करा.

पुढे पहा

प्र.६ पुढील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

अ) मनाला केवळ आनंद देणे किंवा मनाचे निव्वळ रंजन करणे हाच कलेचा हेतू आहे, असे म्हणणाऱ्या अडाणी माणसांची कीव करावीशी वाटते. त्यांना निसर्गाच्या उत्क्रांतिमय जीवनाचे रहस्य मुळाच कळलेले नाही. असे म्हणावयाला पाहिजे. सुंदर चित्र पहिल्याने, मधुर गायन ऐकल्याने किंवा उत्कृष्ट मूर्ती पहिल्याने आपल्याला आनंद तर होतोच होतो. पण त्यामुळे आपली जीवनशक्ती अधिक समृद्ध होते. भावनांचा विकास होतो आणि बुद्धीची उत्क्रांती होते. कलेच्या उपभोगाने आपण अधिक सुखी, अधिक तृप्त आणि अधिक उन्नत होतो. म्हणून निसर्गाच्या उत्क्रांतीचे अपरिहार्य कार्य चालू ठेवणे हेच कलावंतांच्या आयुष्याचे ध्येय आहे. म्हणूनच समाजाच्या आनंदासाठी, प्रगतीसाठी आणि उदारासाठी कलेची आणि कलावंतांची जरूरी आहे. कलावंतांच्या पावलांनी समाज चालत असतो, कलावंतांच्या डोळ्यांनी समाज पाहत असतो आणि कलावंतांच्या बुद्धीने समाज विचार करीत असतो. हजारो वर्षांच्या काळात मानवजातीने प्रगतीचा आणि संस्कृतीचा जो टप्पा आज गाठलेला आहे, त्याच्या श्रेयाचा मोठा वाटा कलावंतांच्या द्यायला पाहिजे. कलावंतांची कला ही समाजासाठी आहे; आणि कलावंतावाचून समाज हा सर्वस्वी असहाय्य आहे.

प्रश्न :

- १) लेखकाला कोणाची कीव करावीशी वाटते?
- २) कलावंतांच्या आयुष्याचे कोणते ध्येय आहे?
- ३) समाजाला कलेची आणि कलावंतांची गरज का आहे?
- ४) मानवजातीच्या प्रगतीचे श्रेय कोणाला द्यावे लागेल?
- ५) कलावंतावाचून समाज हा सर्वस्वी असहाय्य आहे, असे लेखकाला का वाटते?

किंवा

आ) भाषा ही समाजजीवनाला अपरिहार्य आहे. याबद्दल वाद नाही. किंबहुना, एकच भाषा वापरून एकत्र व्यवहार करणारे लोक म्हणजेच समाज हे लक्षात घेतले. म्हणजे समाज या शब्दाच्या ज्या इतर अनेक व्याख्या त्याच्या वेगवेगळ्या वैशिष्ट्यांच्या अनुरोधाचे आपण करतो त्या सर्वांच्या मुळाशी एकभाषिकत्व हे महत्त्वाचे तत्व आहे. हे आपणाला दिसून येईल. वस्तुतः कोणत्याही कारणाने एकत्र येणारे लोक त्या कारणापुरते एका समाजाचे घटक आहेत असे मानले पाहिजे. पण अशा रीतीने एकत्र येऊन व्यवहार करणे हे सुद्धा या सर्व लोकांची भाषा एकच असल्याशिवाय किंवा सर्वांना समजणारी अशी कोणतीतरी भाषा प्रत्येकाला आल्याशिवाय किंवा (काही अपवादोत्तमके प्रसंगी) दुभाषाची मदत घेतल्याशिवाय शक्य नाही. नैमित्तिक कारणासाठी थोडावेळ एकत्र येणाऱ्यांची जर ही रात असते तर ज्यांचे जीवन परस्परावलंबी आहे आणि बहुतांशी सहवासात व्यतीत होते, त्यांची गोष्ट तर बोलायलाच नको.

समाजात सहन व्यक्तीला सुखासमाधानाने जगायचे असते, आपल्या आकांक्षा सफल करून घ्यायच्या असतात. इतरांशी सहकार्य करून स्वार्थ आणि परमार्थ साधायचा असतो. ही सामाजिक चौकट कधी कधी व्यक्तिस्वातंत्र्याच्या आड येते असली तरीही व्यक्तिविकासाला आणि व्यक्तीचे अस्तित्व टिकावायलाही ती आवश्यक आहे. भाषा हा व्यक्तिव्यक्तीतला आणि व्यक्ती आणि समाज यांच्यातला दुवा आहे. स्वतःचे व्यक्तित्व इतरांच्या नेजरेला आणून द्यायचे माणसाचे पहिल्या दर्जाचे साधन आहे. हे साहित्यात जितके खरे आहे तितकेच व्यवहारातही खरे आहे, म्हणूनही व्यक्तिदर्शन आणि व्यक्तिविकास याचे हे साधन सर्वांना आधी

पुढे पहा

स्वाधीन करून घ्यावे लागते. ते ज्याला स्वाधीन करून घेता येते तो समाजाची कर्तृत्ववान घटक बनू शकतो. या कारणामुळेच जन्माधांलाही जी अडचण समाजात वावरताना येत नाही ती जन्मबधीर ग्रहणजे मुक्या माणसाला येते. दृष्टी शाबूत असलेल्या साकार इंद्रीयागोचार सृष्टीचा प्रत्यय येऊ शकतो हे खरे असले तरी दृष्टी

हे ग्रहणसाधन आहे, विनिमय साधन नाही. निदान परंपरा तरी तशी आहे. ध्वनीग्रहण करू शकणारा आणि त्याचे व्यवहारसुलभ अनुकरण करू शकणारा माणूस इतर माणसाशी बोलू शकतो आणि त्यामुळेच समाजाचा प्रभावशाली घटक बनू शकतो.

प्रश्न :

- १) भाषा आणि समाज याचे नाते कसे आहे?
- २) व्यक्तीच्या दृष्टीने भाषेचे महत्त्व काय आहे?
- ३) बोलणारा माणूस समाजाचा प्रभावशाली घटक कसा असतो?
- ४) कोणती सामाजिक चौकट व्यक्तिस्वातंत्र्याच्या आड येते?
- ५) व्यक्ती आणि समाज यांना जोडण्याचे कार्य कोण करते?

प्र.७ पुढील उताऱ्याचा सारांश लिहा.

१०

शिल्पकला ही अत्यंत प्राचीन अशी कला आहे. पूर्वी मूर्तिकार अशी संज्ञा अधिक प्रमाणात यायची. राजेराजावाड्याच्या, मोठ्या आदरणीय व्यक्तींच्या मूर्ती तयार करण्याचे काम हे मूर्तिकार करीत. त्यासाठी ते पाषाण, संगमरवर, लाकूड, तांबे, पितळे, पंचधातू, सोने, चांदी इत्यादींचा वापर करीत. आजही ही प्रथा कायम आहे. आणि या मूर्तीमधून सवाद साधण्याची किंवा पुनःप्रत्ययाचा आनंद देण्याचीच प्रक्रिया होते. अलीकडच्या काळात शिल्पकार हा शब्द अधिक प्रमाणात वापरला जातो परंतु त्या काळात कोरीव लेणी तयार करणारे कलाकार हे तसे मूर्तीकारांचे होते. अगदी रामायण-महाभारताच्या काळातही दिवंगत व हयात असणाऱ्या मंडळीच्या प्रतिमा मूर्ती शिल्प बनवण्याची प्रथा होती असे दिसते. राजधान्यांच्या मोक्याच्या ठिकाणी, राजप्रसादांमध्ये निरनिराळ्या प्रकारचे पुतळे उभे करून, त्या जागा सुशोभित करणे वा त्या त्या दिवंगत व्यक्तीचे स्मरण, त्यांच्याबद्दलच्या भावभावनांना उजाळा देऊन त्याची स्मृती कायम जागृत ठेवण्यासाठी ही शिल्पकृती वापरली जात असे. आजही राजधानी दिल्लीसारख्या शहरात, मुंबईसारख्या व्यापारी शहरात, कोलकत्ता, मद्राससारख्या महानगरांमध्ये अनेक मान्यवरांचे पुतळे - शिल्प उभारलेली दिसतात. अशा पुतळ्यांच्या उभारणीमागे त्या व्यक्तींच्या जीवनकार्याची सतत आठवण होत राहावी हाच हेतू असतो.

किंवा

ब) इंद्रीय-निग्रह - पूर्वेक आपल्याला जे निश्चितपणे वाटते त्या आपल्या मताचा प्रचार करणे योग्य आहे, पण अशा प्रकारचा प्रचार करण्याचे खरे साधन आचार, उच्चार नव्हे. उच्चाराने मतप्रचार करू पाहणे हा मोहाचा हाय. हा मोह आपल्यात फार आहे. आपले मत जर खरे असेल, तर आपण त्याप्रमाणे वागल्याने त्याचा आपोआप प्रचार होईलच. आपला सत्यावर विश्वास असला पाहिजे. सत्यामध्ये स्वतःचा प्रचार करण्याची स्वयंभू शक्ती आहे. सत्या सूर्याप्रमाणे स्वयंप्रकाशी आहे. सूर्य जसा झाकले जात नाही. आचरण टाकून बाह्य उपायांनी

पुढे पहा

प्रचार करण्याचा प्रयत्न फुकट आहे. त्याचा काहीच परिणाम होऊ शकत नाही. त्याने हिंसा वाढते आणि असत्याचा प्रचार होतो. प्रचारालाही मर्यादा आहे. सूर्याची प्रचारक शक्ती किती जबरदस्त आहे! पण तीही मर्यादा सांभाळून असतो. त्यामुळे तो दुनिनेचा 'मित्र' राहून प्रचारही करू शकतो. दार बंद कारण कोणी निजला आहे तर सूर्य त्याची सेवा करण्यासाठी त्याच्या दाराशी येऊन उभा राहतो. पण दाराला धक्का देऊन आत शिरत नाही. मात्र जरा दार किलकिले झाले की संबंधाच्या संबंध आत शिरलाच. ही प्रचाराची मर्यादा होय. आपले मत सत्य असले तरी त्याचा स्वभाविक प्रचार, आचरणाचे मौन सुटले की हिंसा दाखल होते आणि हिंसा दाखल झाली की, सत्य उडालेच. पाण्याने जसा अग्नी विझतो, तसे हिंसाने सत्य विझते. आणि आचरण टाकून प्रचार करण्याचा प्रयत्न म्हणजे नागडी हिंसाच. प्रचाराची घाई हीही हिंसाच. आणि शिवाय अशुद्धी. अज्ञान तर खरेच किंवा दंभ का म्हणू नये? लहान मुले बी पेरतात आणि जरा अंकुर फुटला की तो लवकर उगवावा म्हणून त्याला वर उपटतात. तसेच हे.

प्र.८ पुढील पैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

- १) सिमेवरील सैनिकाची आत्मकथा
- २) भ्रष्टाचाराचा भस्मासुर
- ३) लोकल बंद पडली तर.....
- ४) पुस्तकाचे आत्मवृत्त

FYBA-Sem-II

Hindi

April-2018 समय : 3 घंटे

Q. P. Code: 33722

पूर्णांक : 100

सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) उत्तर पुस्तिका पर प्रश्न क्रमांक / उपप्रश्न क्रमांक अवश्य डालें।

प्रश्न - 1) निम्नलिखित अवतरणों की सन्दर्भ सहित व्याख्या कीजिए -

(20)

(क)

“क्योंकि मैं ही
सिर्फ मैं ही जानता हूँ
मेरी पीठ पर
मेरे समय के पंजों के
कितने निशान हैं
कि कितने अभिन्न हैं
मेरे समय के पंज
मेरे नाखूनों की चमक से”

अथवा

“दो बात कही दो बात सुनी कुछ हँसे और फिर कुछ रोये।
छक कर सुख दुःख के घूंटों को हम एक भाव से पिए चलें।।
हम भिखमगी की दुनिया में स्वच्छंद लुटाकर प्यार चले।
हम एक निशानी उर पर लेकर असफलता का भार चले।।”

(ख) “देवर तो मेरा अगले जन्म में भी रहेगा। उसी ने मुझसे रुखाई दिखायी नहीं तो क्या ये पाँव कटे बिना उस देहली से बाहर निकल सकते थे? उसने मुझसे मन फेरा, मैंने उससे। ऐसा बदला लिया उससे।”

अथवा

“देखिए मैं पाकिस्तान में कोई धधा नहीं करूँगा। एक तो आबिदा वहाँ जाएगी नहीं, दूसरे अब तो बुआ का भी सोचना पड़ता है, और तीसरा यह कि अपना तो सारा मुल्क ही करप्ट का मारा हुआ है। इतनी रिश्त देनी पड़ती है कि दिल करता है सामने वाले को चार जूते लगा दूँ। ऊपर से नीचे तक सब करप्ट। अगर हम दोनों को मिल कर कोई काम शुरू करना है तो यहीं इंग्लैंड में रह कर करना होगा।”

प्रश्न - २) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :-

(३०)

(च) 'बसंती हवा' कविता में वर्णित प्रकृति - चित्रण का अपने शब्दों में विस्तार से वर्णन कीजिये।

अथवा

'चल पड़े जिधर दो डग मग में' कविता के माध्यम से महात्मा गाँधी जी के व्यक्तित्व को समाज पर पड़ने वाले प्रभावों पर प्रकाश डालिए।

(छ) 'वापसी' कहानी के माध्यम से मध्यमवर्गीय परिवार की विविधताओं पर प्रकाश डालिए।

अथवा

'सिक्का बदल गया' कहानी की कथावस्तु को अपने शब्दों में लिखिए।

प्रश्न - ३) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए :-

(१०)

(ट) 'बात बोलेगी' कविता का संदेश।

अथवा

'किस्सा जनतंत्र' कविता की मूल संवेदना।

(ठ) टाली और वैन वाले गणपति की शुरुवाती बातचीत।

अथवा

'दलित ब्राह्मण' कहानी के कुरील साहब।

प्रश्न - ४) निम्नलिखित प्रश्नों के एक वाक्य में उत्तर लिखिए :-

(१०)

- १) शमशेरबहादुर सिंह के अनुसार बात क्या खोलेगी?
- २) कैदारनाथ सिंह की आत्मा की खुशी किसका दर्द है?
- ३) 'चल पड़े जिधर दो डग मग में' कविता किसे आधार बना कर लिखी गयी है?
- ४) शिवमंगल सिंह मुमन के अनुसार किसका पानी मर गया है?
- ५) 'विद्रोहिणी' कविता की रचनाकार का नाम लिखिए।
- ६) गजाधर बाबू कहाँ नौकरी करते थे?
- ७) सोमा बुआ के पास मृतपुत्र की एकमात्र निशानी क्या थी?
- ८) मेडिकल कालेज के किस छात्र ने आत्महत्या कर ली थी?
- ९) खलिल जेदी और नजम जमाल कहाँ रहते हैं?
- १०) 'दलित ब्राह्मण' कहानी के लेखक का नाम लिखिए।

प्रश्न - ५) निम्नलिखित विषयों में से किसी एक विषय पर निबंध लेखन कीजिए :- (१०)

- १) कर्ज में डूबे एक किसान की आत्मकथा।
- २) महानगरों में जल कटौती एक समस्या।
- ३) इंटरनेट के फायदे और नुकसान।
- ४) महँगाई की मार और सामान्य जनता।

प्रश्न - ६) (अ) सूचना के अनुसार निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :- (१०)

१) निम्नलिखित शब्दों के लिंग परिवर्तन कीजिए :- (०२)

- १) बूढ़ा   २) मोरनी

२) निम्नलिखित शब्दों के वचन परिवर्तन कीजिए :- (०२)

- १) रुपया   २) दुकानें

३) निम्नलिखित शब्दों के पर्यायवाची शब्द लिखिए :- (०२)

- १) निशा   २) सुगंध

४) निम्नलिखित शब्दों के विलोमार्थी शब्द लिखिए :- (०२)

- १) सुबह   २) अच्छा

५) निम्नलिखित मुहावरों के अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिये :- (०२)

- १) मुँह मोड़ लेना।
२) दाल में काला होना।

(आ) निम्नलिखित अवतरण का संक्षेपण अथवा वाक्य का पल्लवन कीजिये :- (१०)

१) लोक संस्कृति में स्त्री की भूमिका भिन्न - भिन्न रूपों में चित्रित होती देखी जाती है। अधिकांशतः यह छवि श्रम करती महिलाओं की होती है। जिसमें स्त्री या तो घर की चार दीवारी के बीच जिम्मेदारियाँ निभाती देखी जाती है या फिर खेतों खलिहानों में काम करती दिखायी पड़ जाती है। इन महिलाओं में श्रम के साथ लज्जा और कोमलता का भाव भी होता है। जो उनमें मिट्टी में गंध की तरह रचा बसा होता है। विपरीत स्थितियों में कई बार यही स्त्रियाँ साहस का पर्याय बनकर सामने आती हैं। ये स्त्रियाँ खेतों - खलिहानों में काम तक ही सीमित नहीं रहती बल्कि हथियारों के साथ एक योद्धा के रूप में शत्रु का सामना करती हुई भी दिख जाती हैं। सुकोमल स्वभाव की ये स्त्रियाँ आवश्यकता पड़ने पर विरोधी स्वर के रूप में सामने आती हैं। असहाय स्थितियों में भी वह मेहनत मजदूरी कर स्वाभिमान से जीने की क्षमता

रखती हैं। हर प्रकार की भूमिका को कुशलतापूर्वक निभा ले जाने की अद्भुत शक्ति उनमें समाहित होती है। इन सब के बावजूद उनके जीवन का एक कटु सत्य यह भी है कि घर ही बाहर स्त्रियों के जीवन में शोषण से मुक्ति नहीं है।

अथवा

२) काल करै सो आज कर।

*****

FYBA - Sem-II

Communicative Skills in Eng Lang

Apr 1 - 2018

Q. P. Code: 31513

Time: 3 hrs

Marks: 100

Please ensure that you have received the correct question paper.

- i. All questions are compulsory.
- ii. Numbers to the right indicate full marks.
- iii. Answers to the questions are to be written in full on the booklets provided.

Q.I Do as Directed:

A) Match the word in Column X with its antonym in Column Y: (2)

Column X

- i. rapid
- ii. serious

Column Y

- a) chaotic
- b) trivial
- c) leisurely
- d) uncompromising

B) Choose the odd words from the lists of synonyms given below: (2)

- i. mimic: a) copy   b) parody   c) control   d) caricature
- ii. incomprehensible: a) baffling   b) inscrutable   c) enigmatic   d) lucid

C) Add the appropriate prefix/suffix: (2)

- i. Pudge shows up each day precise ___ at noon.
- ii. Why did the story seem more meaning ___ to the tribe than to the visitors?
- iii. Be careful or you might ___ interpret the translation.
- iv. Compression may be ___ effective and potentially harmful.

D) Identify and underline the root word: (2)

Eg: untrustworthy - Ans: un-trust-worthy

- i. unparalleled
- ii. internationally
- iii. discoloured
- iv. immovable

E) Choose the correct homophone: (4)

- i. She arrived at the _____ (rite/write/right) answer every time.
- ii. The waiters are standing over _____ (they're/their/there).
- iii. Don't _____ (loose/lose) my favourite pen.
- iv. _____ (Sheer/shear) nonsense! I object to such atrocious lies.

F) Make two sentences with each homonym to bring out at least two meanings: (4)

Example: - Bark: a) Dogs bark at postmen.

b) The bark of the tree was peeling off.

- i. treat
- ii. spell

G) Choose the correct collocates: (2)

- i. It is possible that an _____ (inside/internal) injury has occurred.
- ii. There she stood, unfazed by the _____ (scorching/melting) heat.

H) Give the adjective form of the following words: (2)

- i. perceive
- ii. splendour

Q. II A) Edit the following passage for spelling, punctuation and grammatical errors: (10)

[Rewrite the passage with the corrections underlined]

AI essentially studies its environment to adapt to it at a rate faster than humans, this could be helpful in making it learning more individualised. Students in each class have different IQs but still have to learn with pace of the class. It allows us to create tailor-made digital learning systems which will help students learn at their own pace. It will allow student's to explore, experience or become involved in a subject as if they are actually present in that environment or place, which is such remarkable learning experience.

B) Summarise the following passage in about 100 words and give it a suitable title: (10)

Animals have held an important place in written literature for thousands of years. And prior to written languages, ancient peoples told animal stories by drawing symbolic visual narratives on the walls of their cave homes. These early examples of animals in literary history generally were imbued with strong religious and allegorical significance. Composed around the sixth century B.C., Aesop's *Fables* continue to serve as standards of moral didacticism using animals as examples for humans to follow or avoid. For the ancient Egyptians and Greeks, animals such as bulls and lions, as well as hybrid creatures like the griffin and sphinx, played important roles in the development of complex mythological systems that influenced everything from the stories told to the study of the stars. The Judeo-Christian tradition introduced other symbolic animal figures into literature. Stories in both the Old and New Testaments of the Bible have provided vivid and lasting images of animals that represent various human and godly attributes, including the snake, the swine, and the lamb. Similarly, Native Indian cultures have used stories of animals to help explain the mysteries of life and the universe, as have people in Asia, India, South America, and Africa. In the European Middle Ages literary animals were placed into the formal structure of the bestiary, in which different animals were categorized according to the single trait unique to each of them that might teach a moral or religious lesson. In the late seventeenth and eighteenth centuries—the Age of Enlightenment—moral allegories gave way to satire, which served not so much to teach lessons as to ridicule human foibles and political corruption. Frequently angry and cynical about the state of the world, satirists such as Jonathan Swift used some of the less desirable traits of animals to skewer the less-desirable traits of humans. The nineteenth century ushered in an era of Romanticism, where poets such as William Wordsworth, Percy Bysshe Shelley, Lord Byron, and John Keats wrote of the beauty and freedom of animals in their natural wild state and the potential for humans to unleash their creativity by emulating that wildness. In Victorian England and America animals in literature took on a more literal meaning, in part because of the publication of Charles Darwin's shocking and controversial *On the Origin of Species* (1859), which advanced the theory that human beings had not been created separately from animals in order to lead and dominate but had instead evolved from animals and were thus merely another link in a chain millions of years old. Over a century later, Darwin's theory continued to generate bitter debate between evolutionists and creationists. But in the years immediately

following its publication, the work threw much of Western society into turmoil as many began to question their own metaphysical and ontological beliefs. With science elevating animals to a new level in the human and natural worlds, and rapidly spreading industrialization exploiting both humans and animals, concern for animal welfare became a major social issue. Humane societies and antivivisection organizations sprang up around England and the United States, and writers began to include examples of noble and heroic companion animals in their works. Similarly, tales of animal abuse arose, in which animals were seen as the victims of human greed, ignorance, and brutal industrialization. In the twentieth century many writers turned to old animal stories and genres to produce revolutionary works dealing with the uniquely modern themes of paranoia, alienation and futility.

Q.III Draft emails for any two of the following: (20)

- a) Your college wishes to invite students from other cities for an intercollegiate competition. As the General Secretary, Students' Council, write an email to the local hostels, asking them to make arrangements for the accommodation of your guest participants.
- b) You are interested in pursuing a post-graduate degree in Modern English Literature. Write an email requesting a senior professor of the English Department to provide you a letter of recommendation.
- c) The building adjoining your own organizes events that disrupt the peace of the neighbourhood. As secretary of your building society, write an email to the secretary of the neighbouring society addressing your concerns for the neighbourhood.

Q.IV Attempt any one of the following reports (200-250 words): (20)

- a) Draft a newspaper report on the recent ban on plastic.
- b) Write a report on the activities of the Women's Development Cell for your college magazine.

Q.V Attempt any one of the following: (200 to 250 words) (20)

- a) Write a dialogue between two teens discussing the number of their classmates who smoke and drink alcohol.
- b) Write a story that includes the following elements:
a bleeding toe, a green vase, a flicker of light and a postcard.

.....

FYBA - Sem-II
F.C. I
April - 2018

VT-Exam. April-17-1

QP Code : 04018

(2 ½ Hours)

[Total Marks : 75

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Choose the right alternative (any eight) 8
- (i) Elimination of the government control over economic activities is known as -----.
(Liberalization, Privatization, Globalization)
  - (ii) The Ministry of environment and forest has created information system called -----.
(EIS, GIS, GPS)
  - (iii) The only important motive of all ----- companies is to maximise their profit.
(Private, Public, Co-operative)
  - (iv) Human Rights are derived from the principle of ----- Law.
(Government, Natural, Judicial)
  - (v) Indian constitution has incorporated ----- fundamental Rights.
(8, 7, 6)
  - (vi) ----- is recognised as the international document of Human Rights.
(UDHR, American Declaration, French Declaration)
  - (vii) Meat-eating animals are called as -----
(Herbivorous, Carnivorous, Omnivorous)
  - (viii) ----- factor is related to Physical, Mental or emotional disturbance.
(Stress, aggression, conflict)
  - (ix) ----- is one of the causes of aggression.
(Migration, Communalism, Urbanisation)
  - (x) Maslow's theory is related to -----.
(Self Actualization, Stress, Agression)
- (b) State whether the following statements are true or false (any seven) : 7
- (i) Levitt introduced the concept of globalization.
  - (ii) IT has made communication simple and less expensive.
  - (iii) Freedom of speech and expression may also include defamation.
  - (iv) John Locke was recognized as the father of modern international Law.
  - (v) Natural environment provides renewable sources of energy.
  - (vi) Sustainable development has three components : environment, society and economy.
  - (vii) Basic human values help to improve standard of living in a society.
  - (viii) Regionalism is the only cause of aggression and violence.
  - (ix) Individual factors are the only causes of stress.
  - (x) Causes of stress are not the same for every individual.

[TURN OVER

2. What is meant by Globalization ? Explain the impact of Globalization on Indian economy. 15

OR

Explain the impact of Globalization on Agriculture.

3. Explain the meaning and characteristics of Human Rights. 15

OR

Examine the concept of civil rights. Describe any five civil rights.

4. Explain the concepts of environment and ecology and their interconnectedness. 15

OR

Explain the causes of environmental degradation.

5. Explain the meaning and causes of stress.

OR

Write short notes on (any three):

15

(a) Concept of Liberalization

(b) Problem of migration

(c) Food chain.

(d) Coping with stress

(e) Types of conflicts

(मराठी रूपांतर)

(३ १/२ तास)

(एकूण गुण : ७५)

सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) संज्वीकडील एक पूर्ण गुण दर्शवितो.
(३) आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. (अ) चीस्य पर्याय निवडा (कोणतेही आठ) :

(१) आर्थिक कालावधीत सरकारचे नियंत्रण दूर करणे हे ----- म्हणून आळखले जाते.
(उदासीकरण, खोजणीकरण, जागतिकीकरण)

(२) प्रयत्न आणि वन मंत्रालयास ----- ही माहिती यंत्रणा निर्माण केली आहे.

(ई.आय.एस.जी., जी.आय.एस., जी.पी.एस.)

(३) ----- या सर्व कंपन्यांचा महत्तम नफा मिळविणे हाच हेतु आहे.

(खाजगी, सार्वजनिक, सहकारी)

(४) मानवी हक्क हे ----- कायद्याच्या तत्वापासून मिळालेले आहेत.

(सरकारी, नैसर्गिक, न्यायिक)

(५) भारतीय राज्यघटनेने ----- मुलभूत अधिकार दिले आहेत.

(०८, ०७, ०६)

(६) ----- ही मानवी हक्काबाबत आंतरराष्ट्रीय दस्तावेज म्हणून ओळखली जाते.

(यू.डी.एच.आर., अमेरिकेचा जाहिरनामा, फ्रेंच जाहिरनामा)

(७) मांस खाणाऱ्या प्रण्यांना ----- असे म्हणतात.

(शाकाहारी, मांसाहारी, मिश्रहारी).

[TURN OVER]

- (८) ----- हा घटक शारीरिक, मानसिक आणि भावनिक अर्थव्यवस्थाशी संबंधित आहे.
(तणाव, आक्रमकपणा, संघर्ष)
- (९) ----- हे एक आक्रमकतेचे कारण आहे.
(स्थलांतर, जमातवाद, शहरीकरण)
- (१०) मास्लोचा सिद्धांत ----- शी संबंधित आहे.
(तणाव, आक्रमकता, आत्मपूर्ती)

(ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा (कोणत्याही सात)

- (१) लेव्हिट यांना जागतिकीकरणाची संकल्पना सादली.
- (२) माहिती तंत्रज्ञानाने संदेशन सोपे व कमी खर्चिक केले आहे.
- (३) भाषण आणि मतप्रदर्शनाच्या स्वातंत्र्यात बदलाची करण्याचे स्वातंत्र्य अंतर्भूत आहे.
- (४) आधुनिक आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे जनक म्हणून जॉन लॉक यांना ओळखले जाते.
- (५) नैसर्गिक पर्यावरण उर्जेचे नुतनीकरण करण्याचे स्वातंत्र्य पुरविते.
- (६) शाश्वत विकासाचे पर्यावरण, समाज, अर्थव्यवस्था हे तीन घटक आहेत.
- (७) मूलभूत मानवी मूल्य सामाजिक जीवनाची गुणवत्ता.
- (८) प्रांतवाद हे आक्रमकता आणि हिंसाचाराचे एकमेव कारण आहे.
- (९) वैयक्तिक घटक हे तणावाचे एकमेव कारण आहे.
- (१०) तणावाची कारणे सर्व व्यक्तीमध्ये एकसारखी नसतात.

२. जागतिकीकरण म्हणजे काय ? भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा. १५

किंवा

शेतीवरील जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

३. मानवी हक्कांचा अर्थ सामूहिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १५

किंवा

नागरी हक्क संकल्पनेचे परीक्षण करा. कोणतेही पाच नागरी हक्क स्पष्ट करा.

४. पर्यावरण आणि परिरिश्तीकी संकल्पनांचा आंतर संबंध स्पष्ट करा. १५

किंवा

पर्यावरण आवनतीची कारणे स्पष्ट करा.

५. तणावाचा अर्थ सामूहिक कारणे स्पष्ट करा. १५

किंवा

टिपा लिहा - (कोणत्याही तीन)

(अ) उदारता संकल्पना

(क) अन्न साखळी

(ड) संघर्षाचे प्रकार

(ब) स्थलांतराच्या समस्या योजना

(ड) तणावावरील उपाय

*****